

A 19. és 20. szabaddkai Nemzetközi Gyermekszínházi Fesztivál programfüzete, valamint a Kis herceg-díj (Mijo alkotása).

A 2013-as Kis herceg-díj kitüntetettjei: Eva Farkasová báb- és díszlettervező (Szlovákia) és Predrag Bjelošević költő, drámaíró (Bosznia és Hercegovina).

Vladimír Predmerský

SZABADKAI SZÁNDÉKOK

NEMZETKÖZI GYERMEKSZÍNHÁZI FESZTIVÁL

A színházi fesztiválok a hagyományos előadások mellett (meg amelyeknek semmi keresnivalójuk a programban), számos pozitív benyomást keltenek a színvonal kérdését illetően. A rangos szabadkai Gyermekszínházi Fesztivál különösen alkalmas arra, hogy elgondolkodjunk a gyermekeknek szóló színpadi művek művészi színvonaláról. Az eddigi években a találkozók többnyire bábszínházi előadásoknak szenteltek figyelmet, de esetenként a gyermekszínházak alternatív hajtásai is helyet kaptak a műsorban. A fesztiválhoz kapcsolódó elméleti konferenciák referátumai is ebben a szellemben közelítették a témáikhoz. Nem foglalkoztak az élő színházak gyakran problematikus és konvencionális színvonalával.

A 19. Szabadkai Gyermekszínházi Fesztivál 2012. május 20. és 26. között zajlott, és a program zömét érthető módon ezúttal is bábjátékok alkották. A legjobb előadások rendezői megoldásai és vitathatatlan bábszínházi erényei biztosították a rendezvény magas színvonalát. Mindezekelőtt a Grimm-testvérek *Hófehérkéjének* eredeti feldolgozására gondolok, amely a Marek Bečka–Zale Dobovšek szerzőpáros munkája nyomán modern mesévé változott. A cseh alkotók, a rendező Marek Bečka és a tervező Róbert Smolík a jelenkori világ kommunikációs jeleit használták, amitől a klasszikus mese jelen idejűvé vált. A kontrasztokra épülő komédiában szuverén színészi könnyedséggel és minden részletre kiterjedő humorral vett részt a többszörös főszereplő Elena Volpin. A ljubljanei **Kis Színház** előadása joggal érdemelte ki a fesztivál nagydíját, Bečka pedig a legjobb rendezés díját.

Súlyos témával foglalkozott a kecskeméti **Ciróka Bábszínház** *Gabi és a repülő nagypapa* című előadása, amelyet a svéd Ulf Stark meséjéből Gimesi Dóra alkalmazott színpadra. A történet két gyerek kapcsolatát mutatja be egy magányos, tolószékes öregemberhez. A gyerekek azt szeretnék, ha nekik is lenne nagypapájuk, mint a többieknek. Az előadás Kuthy Ágnes érzékeny rendezésében, a főszereplők pátoszmentes játékával érzelmes, őszinte vallomásként hatott a nézőkre.

A szakmai zsűri a két főszereplőt, Krucsó Ritát és Szabó Balázst a legjobb színészi alakításért, a zeneszerző Darvas Benedeket pedig az eredeti hangvéltelű zenéért járó díjban részesítette. A magyar együttes bebizonyította, hogy a bábszínház eszköztára alkalmas rá, hogy a gyerekek számára hűsbavágó témákkal foglalkozzon.

Bár a szabadkai fesztivál kifejezetten a gyerekközönséghez kíván szólni, időnként találkozhatunk ifjúsági és felnőtt előadásokkal is. A szervezőknek nem szabad elfelejteniük, hogy figyelmeztessék a szülőket erre a körülményre. A szülők hajlamosak azt hinni, hogy a bábszínház minden körülmények között még ma is kizárólag a gyerekek színháza. Szabadka az utóbbi években ezen a téren is sokat lépett előre.

Jó példa volt erre következő, 2013-as rendezvény.

Nem éppen gyakori jelenség, hogy egyetlen fesztiválon több igazán kiemelkedő produkciót lehet látni. Ez történt a jubileumi, 20. találkozón, amely idén május 19. és 25. között került megrendezésre. Az öttagú zsűri, melynek elnöke ezúttal az UNIMA főtitkára, Jacques Trudeau volt, nem érezhette magát könnyű helyzetben, hogy a legjobb előadásokat megillető díjakat igazságosan ítélje oda. Az oroszországi Vologdából (a várost kénytelen voltam a térképen megkeresni) érkezett **Tyermok Bábszínház** *Carmenje* és a fehérorosz **Grodno Pikk dámája** alighanem hasonló eséllyel volt a nagydíj várományosa. A fehérorosz társulat és Oleg Zsugzsda rendező számos nemzetközi fesztiválról jó ismerősünk, de az északnyugat-oroszországi város előadása és Borisz Konsztantyinov rendezése a meglepetés erejével hatott valamennyi jelenlévőre. A két produkció sok tekintetben különbözött egymástól, de a következetes, határozott rendezői elképzelés és a kiváló színészi-bábszínházi teljesítmények mindkét esetben eszünkbe juttatták azokat az előadásokat, amelyekben hiába keressük a korszerű bábszínház gazdag eszköztárát. A *Carmen* vérbő humorával, „spanyolos” temperamentumával ragadott el, az intim hangvéltelű *Pikk dáma*

Hóféherke.
R: Marek Bečka,
Mini Theater,
Ljubljana, Szlovénia

A Hóféherke című előadás
kapta a 2012-es Grand Prix-et,
valamint a legjobb
rendezés díját

Gabi és a repülő nagypapa.
R: Kuthy Ágnes,
Círóka Bábszínház,
Kecskemét

gondolatgazdag intellektusa pedig az orosz hagyományok ismeretét várta el a nézőktől. Zsugzsda dramatizálása nemcsak Puskin bűnről és bűnhődésről szóló elbeszélésére támaszkodik, de Csajkovszkij operáját is figyelembe veszi. Az előadás asztali marionettjáték négy színésszel, akik közül kiemelkedik Larisza Mikulih, a Grófnő és Liza életre keltője, valamint Alekszander Endzsejevskij, aki könnyed iróniával exponálja Hermann alakját, hogy a tragikus fordulat után igazi drámai erejét is érvényesítse. Mindketten a legjobb színészi alakítás, Oleg Zsugzsda pedig a legjobb rendezés díját kapta.

A *Pikk dáma* intim kamarajátéka mellett a *Carmen* látványos, harsány „nagy” színház. Az elsősorban Bizet operája révén jól ismert történetet a rendező, Borisz Konsztantyinov harsány némajátékként állította színpadra kilenc tagú együttesével. A pompás ritmusú némajátékhoz nemcsak Bizet zenéjét használja fel, de 20. századi szerzők műveiből is merít (többek között Scsedrin balettjéből, az Al Di Meola, az Air, Paco de Lucia és a Barbatuques együttes zenéjéből). A dinamikusán váltakozó helyszíneken pálcás és mimikus bábok idézik fel sok-sok iróniával a cigánylány, Don José és Escamillo szerelmi drámáját. Végül is a 2013-as fesztivál nagydíját a vologdai előadásnak ítélte a zsűri.

Megállapíthatjuk, hogy míg a korábbi évtizedekben – ha nem is kizárólag, de elsősorban – Obrazcov bábszínháza jelentette számunkra az orosz bábjátékot, addig a szabadkai fesztivál igazgatója, Slobodan Marković az elmúlt két évized során számos érdekes bábszínházat hívott meg az egykori Szovjetunió hajdani tagköztársaságai közül, amelyek művészi identitásukat bizonyították.

Igaz, ez nem mondható el valamennyi most látott előadásról, legkevésbé a Tomszkból érkezett **Szkomoroh együttes** – Kornyej Csukovszkij meséjéből készült – *Két legyet egy csapásra* című előadásáról, a vidini (Bulgária) bábszínház *A szép molnárlányka* című produkciójáról, a rijekai *A hét kecskegidájáról*, vagy a skopjei bábszínház ambiciózus, sokat ígérő, de valójában a rendező néhány ötletét ismételtető előadásáról, a *Végtelen álmokról*. A szerbiai Nagybecskerek *A rút kiskacsájának* rendezője megfélekedett arról, hogy a bábszínházban a báb a fontos, nem a színész.

Képzőművészeti megoldása miatt érdemelt figyelmet a nišiek Muszorgszkij zenéjére készült *Egy kiállítás képei* című kompozíciója, amely az árnyjáték és a vetítés kombinációjára épült. A Szabadkai Gyermekszínház Tolsztoj-feldolgozása, az *Egy ló története* hasonló megoldást alkalmazott: Živorir Joković rendező bábokkal, maszkokkal, élő szereplőkkel és vetítéssel oldotta meg a szomorú történet újabb változatát.

Említésre érdemes Marta Gušniowska lengyel író nő meséjének újjvidéki előadása, a *Mese a ló nélküli lovagról*. Nem csupán a bábok esztétikai és technikai kidolgozásáért kitüntetett szlovák tervező, Eva Farkašová munkája emelkedik ki a fesztivál átlagából, aki modern színpadi eszközökkel helyezte új megvilágításba a marionettszínház klasszikus formáit, de a lengyel vendég-rendező, Jarosław Antoniuk elképzelései is rokonszenvet keltenek a nézőben. Sikerült ugyanis a színészek és a bábok partnerkapcsolatának következetes kidolgozásával poétikus légkört teremtenie.

Tapasztalt rendezőkkel is megesis, hogy az előadás külsőséges effektusai próbálják eltakarni a központi gondolat hiányát. Ez történt Robert Waltl rendezésével és a ljubljani **Kis Színház** érdekes darabjával, Frane Milčinski-Ježek *Az altató kiscsillag* című művével. A címszereplő nem csupán a gyerekek esti elaltatásának fontos feladatát tölti be, de irányítja a hajókat, és segít a költőknek a megfelelő rímek megtalálásában. Tetszés fogadta a másik szlovén színház, a ljubljani Glej *Az éneklő erdő* című produkcióját, amelyet egy pompásan zenélő együttes adott elő különféle hangszereken. (Az író-rendező-zeneszerző Peter Kus az eredeti zenéért járó díjat vehette át.) A rokonszenves muzikusok további színpadi tevékenységéhez szilárdabb és színpadképebb történetre lenne szükség.

Magyarország két előadással vett részt a fesztiválon. A **Budapest Bábszínház** Fazekas Mihály klasszikus meséjét, a *Lúdas Matyit*, a pécsi **Bóbita Bábszínház** Prokofjev művét, a *Péter és a farkast* játszotta. Fige Attila rendező hátulról mozgató bábokkal, nyitott bábszínházként vitte színpadra *Lúdas Matyi* fordulatos történetét, amelyben túljár a földesúr eszén, és háromszor veri vissza a kapott huszonöt botütést. A játéknak ez a formája gyors változásokat tesz lehetővé. Sajnos a sztereotíp mozdulatok (a levegőben úszó, ugráló, folytonosan lepattanó figurák) és a következetlen

Pikk dáma. R. Oleg Zsugzda, Grodnói Bábszínház, Belorusszia

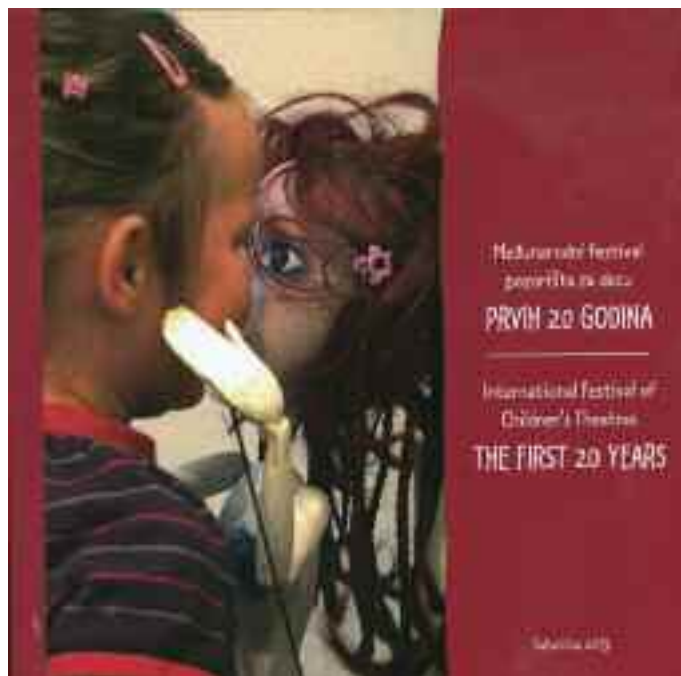
Carmen. R. Borisz Konsztantyinov, Vologdai Tyeremok Bábszínház, Oroszország

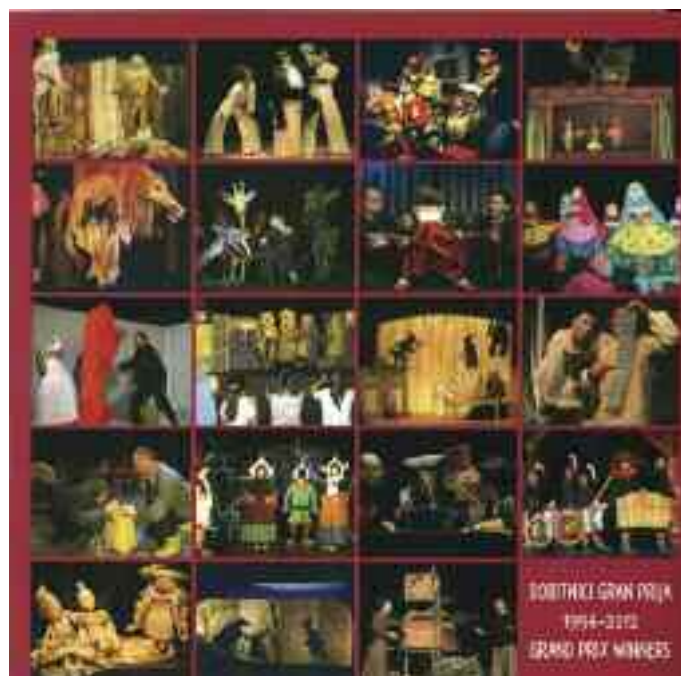
Lúdas Matyi. R: Fige Attila, Budapest Bábszínház

Aladdin ismeretlen kalandjai. R: Ievgenyij Ibragimov, Guliwer Bábszínház, Varsó, Lengyelország

Az 1994–2013 közötti fesztiválok programját Az első húsz esztendő című kiadvány foglalja össze

A szabadkai fesztiválon 1994–2012 között Grand Prix-díjat elnyert produkciók

formanyelv elhalványította a groteszk hangvételt, a játékosok keze pedig gyakran eltakarta a kisméretű bábok gesztusait.

Éppen az újszerű interpretációs törekvéseknek köszönhetően sokkal frissebbnek hatott Kuthy Ágnes rendezésében a Bóbita *Péter és a farkas*-előadása Prokofjev jól ismert zenéjére. Új szituációk és újfajta kapcsolatok jöttek létre a bábok között és a sík zenész-figurák meg a hangszerek megjelenítésével. (A túlzott hangerőt a helyi adottságoknak tudhatjuk be.) Tisztázatlan maradt azonban a mozgatók nem létező kapcsolata és közönye az életre keltett figurákhoz.

Kedvezően fogadta a közönség a varsói **Guliwer Báb-színház** produkcióját, az *Aladdin ismeretlen kalandjait*. A vendégrendező Jevgenyij Ibragimov tobzódott az ötletekben, egyetlen lehetőséget se hagyott ki, amelyet az Ezeregyéjszaka közkedvelt mesevilága kínált. Úgy alakította Saouh Ibrahim szövegkönyvét, hogy minden lehetséges rendezői és tevezői trükk felvonulhasson. Nem tudott betelni a gegekkel, végül az egysíkú és hársány színészi alakítások és a szűnni nem akaró ötletek áradása elnyelte a történetet. Kevesebb több lett volna. Slobodan Marković *Az első hús esztendő* című jubileumi kiadvány bevezetőjében azt írja, hogy 1994 és

2013 között a világ öt kontinenséről 44 ország mutatkozott be Szabadkán 532 előadással, negyven nyelven. A hihetetlen számadatokhoz tegyük hozzá, hogy az első évadtól kezdve él az a szép hagyomány, amely *Kis herceg-díjat* adományoz azoknak a kiemelkedő hazai és külföldi alkotóknak, akik a gyermekszínháznak szentelték művészi pályájukat. A díj egy szobor, melynek alkotója a neves montenegrói szobrász, Mijo Mijušković. Henryk Jurkowski kezdeményezésére néhány éve elméleti fórum csatlakozik az évente megrendezésre kerülő fesztiválhoz, amelyen a világ különböző tájairól érkező szakemberek fejtik ki véleményüket a gyermekszínház kérdéseiről. Az előadások kétnyelvű, angol és szerb szövege külön kiadványban jelenik meg. Ezen kívül számos szakkönyv kiadására kerül sor a bábjáték és a gyermekszínház elméleti és gyakorlati szakembereinek tollából.

A szabadkai Nemzetközi Gyermekszínházi Fesztivál az évek során jelentős fórummá lett, amely a gyerekekhez szóló színházművészet lehetőségeit és elért eredményeit kutatja, joggal számítva az ifjúság és a felnőtt néző növekvő érdeklődésére is.

(Balogh Géza fordítása)

INTENTIONS IN SUBOTICA

The year 2013 marked the 20th International Festival of Children's Theatre in Subotica. The opening already provided several surprises, one of which was the presentation of awards of recognition to those who have helped the festival. They also published a photo-monograph of the festival, *The First Twenty Years*. This book states that between 1994 and 2013, 44 countries from five continents have been represented in Subotica, totalling 532 performances in 40 languages.

For several years, a theoretical forum has also been part of the annual festival, in which professionals from around the world exchange their views on children's theatre. The results of this forum have also been published by the festival's Board of Directors. In addition, a number of publications on puppetry and children's theatre have also appeared. Although the Subotica Festival caters specifically to children, performances for teens and adults are often included in the program. For example, the Tyeremok Puppet Theatre of Vologda, Russia, presented *Carmen*, and Grodno from Belarus performed *Queen of Spades*, both of which were received very well. In many respects, the two productions were quite different, but the consistent and strong vision of the directors and the excellent acting were much appreciated by jury and audience alike. This 20th anniversary in Subotica also demonstrated that it has won a dominant place among festivals for children and puppetry.